

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

ГРИГОР'ЄВА Х. А.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри аграрного,
земельного та екологічного права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 349.422

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ
У СФЕРІ ЛІЗИНГУ ТЕХНІКИ ТА ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ АПК В УКРАЇНІ**

У статті проаналізовано правові засади державної підтримки у сфері лізингу сільськогосподарської техніки та обладнання в Україні. Досліджено основні елементи правового механізму надання сільськогосподарської техніки в пільговий лізинг, виявлено проблемні аспекти та запропоновано шляхи їх усунення. Обґрунтовано необхідність посилення протекційного спрямування діяльності державних лізингових компаній в Україні.

***Ключові слова:** лізинг, лізинг сільськогосподарської техніки, пільговий лізинг, матеріально-технічне забезпечення АПК, державна підтримка.*

В статье проанализированы правовые основы государственной поддержки в сфере лизинга сельскохозяйственной техники и оборудования в Украине. Исследованы основные элементы правового механизма предоставления сельскохозяйственной техники в льготный лизинг, выявлены проблемные аспекты, предложены пути их устранения. Обоснована необходимость усиления протекционной деятельности государственных лизинговых компаний в Украине.

***Ключевые слова:** лизинг, лизинг сельскохозяйственной техники, льготный лизинг, материально-техническое обеспечение АПК, государственная поддержка.*

In the article, the author analyzes the legal basis for state support in the leasing of agricultural machinery and equipment in Ukraine. The author analyzes the basic elements of the legal mechanism of agricultural machinery at preferential leasing, identifies aspects and the ways to address them. The author concludes the necessity of strengthening the protective wing of the state leasing companies in Ukraine.

***Key words:** leasing, leasing of agricultural machinery and preferential leasing, logistics of agriculture, government support.*

Вступ. На фоні економічної кризи проблема матеріально-технічного забезпечення сільського господарства України суттєво загострилася. Існує багато публікацій, які наводять яскраві статистичні дані щодо потреб АПК у технічному оновленні та переоснащенні [1; 2; 3]. Держава, починаючи ще з кризових 90-х років, намагається долучитися до вирішення питань забезпечення сільського господарства технічними засобами. Із цією метою були створені НАК «Укראгролізинг» та ДП «Спецагролізинг», діяльність яких будується на наданні в пільговий лізинг сільськогосподарської техніки. Періодичні скандали та звинувачення в

низькій ефективності діяльності даних компаній підбивають реальний потенціал державної підтримки, яку вони покликані надавати. Це вимагає детального наукового аналізу правового механізму державної лізингової підтримки, яка функціонує в Україні.

Проблематика правового забезпечення надання державної підтримки сільському господарству України розглядалася в працях таких вчених, як О.В. Гафурова, А.В. Духневич, В.М. Єрмоленко, В.П. Жушман, І.І. Каракаш, Т.О. Коваленко, П.Ф. Кулинич, Т.В. Курман, С.І. Марченко, В.В. Носік, І.П. Сафонов, В.І. Семчик, А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич та ін. Окремо питанням законодавчого стимулювання матеріально-технічного переоснащення сільського господарства, в тому числі з активним застосуванням договірної конструкції лізингу, присвятили свої доробки такі науковці, як А.Г. Барабаш, В.О. Галушко, Г.С. Корнієнко, А.С. Осадько та інші. Однак наразі проблема забезпечення аграріїв технікою досі не вирішена та потребує активних дій із боку держави, особливо в умовах економічної кризи. Сформувалася потреба в спеціальному науковому дослідженні правового механізму державної підтримки у сфері лізингу сільськогосподарської техніки та виявленні шляхів його реформування і оптимізації.

Постановка завдання. Метою даної статті є виявлення та характеристика основних елементів правового механізму державної підтримки у сфері лізингу техніки і обладнання для АПК, встановлення головних проблемних аспектів даного механізму на підставі аналізу судової практики, а також формулювання в результаті проведеного дослідження пропозицій щодо шляхів його вдосконалення.

Результати дослідження. Правовий механізм державної підтримки у сфері лізингу сільськогосподарської техніки врегульований досить великою кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили. Основним документом, що регулює безпосередній порядок та умови надання даного виду підтримки, є постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на придбання вітчизняної техніки і обладнання для АПК на умовах фінансового лізингу та заходи за операціями фінансового лізингу» від 10.12.2003 року (далі – Порядок 2003 року) [4]. Дія даного Порядку спрямовується саме на діяльність НАК «Укragenrolizing». У 2015 році в державному бюджеті України було закладено окремим рядком 54 млн. грн. для збільшення статутного капіталу даної компанії. Окремою постановою Кабінету Міністрів України від 16.0.2015 року було затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для збільшення статутного капіталу Національної акціонерної компанії «Укragenrolizing», для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу (далі – Порядок 2015 року) [5]. Положення останнього нормативного акту в деяких питаннях суперечать чинному Порядку 2003 року, що буде розглянуто нижче. ДП «Спецагролізинг» було утворено в 2010 році, а його діяльність у сфері здійснення пільгового лізингу врегульована постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу» від 27.07.2010 року (далі – Порядок 2010 року) [6]. Відповідно до законодавства ДП «Спецагролізинг» реалізує програму «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу», на яку протягом останніх чотирьох років виділяється по 3,8 млн. грн. Значно більша популярність НАК «Укragenrolizing» порівняно із ДП «Спецагролізинг» зумовлює те, що в даній статті саме на діяльності першої державної компанії буде акцентовано основну увагу.

Договірна природа державної підтримки у сфері лізингу сільськогосподарської техніки накладає значний відбиток на правовий механізм її надання в цілому. Це добре простежується під час аналізу кожного елементу даного правового механізму. Однак обмеженість обсягом статті змушує нас зупинитися лише на його головних елементах, в яких закладені принципи підвалини даного виду державної підтримки.

Однією з важливих складових правового механізму пільгового лізингу є *суб'єкти отримання такої підтримки*. Спочатку коло її адресатів у Порядку 2003 року зазначалося як «сільськогосподарські підприємства та інші суб'єкти підприємницької діяльності в АПК», але з 2009 року новою редакцією Порядку даний перелік було доповнено сільськогоспо-

дарськими обслуговуючими кооперативами (СОК) та фізичними особами – членами особистих селянських господарств (ОСГ). Цей крок пояснювався необхідністю врахування некомерційного статусу даних суб'єктів аграрних правовідносин. Такий максимально широкий перелік потенційних лізингодержувачів викликає багато питань. По-перше, в наглядних органах виникали зауваження щодо правомірності надання великої кількості техніки в лізинг таким юридичним особам, як «ДПЗКУ-МТС» і «Перлина Збруча», які не є сільськогосподарськими підприємствами [1, с. 103]. Однак слід відмітити, що дані компанії відносяться до широкої категорії «суб'єктів підприємницької діяльності в АПК». Крім того, статутом НАК «Украгролізинг» закріплено його мету, яка полягає, зокрема, в сприянні «реалізації державної політики у сфері АПК», а не лише сільськогосподарського виробництва [7]. Саме тому питання чіткого окреслення кола тих, кому надає підтримку НАК «Украгролізинг», стає наріжним каменем даної підтримки. У науковій літературі цьому питанню приділяється недостатня увага, хоча воно не раз виступало предметом цікавих досліджень. Наприклад, А.С. Осадько пропонує під лізингодержувачем у даному випадку розуміти сільськогосподарського товаровиробника, а не сільськогосподарське підприємство [8, с. 11]. При цьому авторкою не зазначається, яким із легальних визначень варто було б користуватись. На наш погляд, за умов обмеженості обсягів державної підтримки доцільно наразі сконцентрувати її надання саме суб'єктам сільськогосподарського виробництва та переробки як найбільш вразливих ланок АПК. Тому вважаємо, що пільгова лізингова підтримка має бути спрямована нині на сільськогосподарських товаровиробників (у розумінні Податкового кодексу України), СОК та фізичних осіб – членів ОСГ. Необхідність виокремлення СОК пояснюється тим, що дані юридичні особи не є самостійними товаровиробниками, але вони є оптимальним способом організації спільного придбання дорогої техніки.

Об'єктом державної підтримки виступає техніка та обладнання для АПК, які надаються в лізинг. У Законі України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» надається легальне тлумачення поняття «техніка і обладнання для АПК», під якими розуміються «...машини, механізми, обладнання, устаткування, технологічні комплекси та лінії з них, що використовуються в сільськогосподарському виробництві, харчовій та переробній промисловості для проведення робіт із вирощування, збирання, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції» [9]. Як бачимо, широке визначення техніки та обладнання для АПК формує чіткі паралелі з широким суб'єктним складом лізингодержувачів та є похідним від нього. Основні юридичні ознаки об'єкта пільгового лізингу – це призначення та походження. Надання в пільговий лізинг техніки лише вітчизняного виробництва формує двовекторність державної підтримки: спрямовує її одночасно і на АПК, і на машинобудування. При цьому техніка вважається вітчизняною, якщо співпадають два критерії: а) суб'єктивний (виготовляється вітчизняним підприємством – резидентом на території України); б) об'єктивний (ступінь локалізації – більше, ніж 60%, а для деяких машин такий ступінь встановлений окремо в постанові Кабінету Міністрів України від 27 травня 2013 р. № 369 [10]). Іншими словами, ступінь локалізації вказує на питому вагу вартості вітчизняних складників у кінцевій собівартості техніки. Акцент на вітчизняній техніці має свої недоліки, одним з яких є вимушена хронічна обмеженість асортименту техніки та обладнання, які можуть стати об'єктом пільгового лізингу. У науковій літературі наводяться також інші аргументи щодо поступової відмови від даної ознаки як обов'язкової [11, с. 100; 12, с. 17].

Слід окремо зазначити, що, незважаючи на те, що в Порядку 2010 передбачена можливість ДП «Спецагролізинг» передавати в пільговий лізинг не лише техніку, але нетелей та корів, а в наказі Мінагрополітики від 2012 року № 504 детально прописані критерії відбору суб'єктів племінної справи у тваринництві як постачальників [13], по факту в Україні цей вид пільгового лізингу, на жаль, не працює.

Критерії відбору. З огляду на те, що НАК «Украгролізинг» заявляє про щорічні звернення аграріїв щодо отримання техніки в пільговий лізинг на суму більше 1 млрд. грн., що значно перевищує реальні можливості фінансування компанії, гостро постає питання визначення конкретних лізингодержувачів серед великої кількості бажаючих. Цікаво, що Поряд-

док 2003 року у своїх початкових редакціях не містив жодних критеріїв відбору лізингоодержувачів, і лише у 2009 році в ньому була сформована трьохступенева система їх визначення. Перший ступінь – вимога щодо відсутності негативних умов, а саме: прострочених заборгованостей та застосування судових процедур банкрутства. Другий ступінь – це фільтрація за допомогою переважних умов. Так, у Порядку 2003 року вказано, що «...перевага надається лізингоодержувачам, які придбають техніку для оснащення тваринницьких і птахівничих ферм та комплексів, доїльних залів, елеваторів, овоче– і фруктосховищ, створення СОК, реалізації інноваційних проектів, внесених до Державного реєстру інноваційних проектів, а також зернозбиральні комбайни і трактори, що агрегатуються з багатоопераційними ґрунтообробними та посівними комплексами» [4]. Однак у Порядку 2015 року система критеріїв-переваг дещо модифікується, а саме: перевага надається «...лізингоодержувачам, які придбають техніку для оснащення тваринницьких і птахівничих ферм, елеваторів, утворення СОК, представникам малого та середнього бізнесу на селі» [5]. Слід відмітити, що довгий час до лізингоодержувачів не застосовувалися «майнові» критерії, земельні чи дохідні цензи тощо. Нові критерії містять вказівку на перевагу представників малого та середнього бізнесу на селі, тобто відсилають до положень ст. 55 Господарського кодексу України. Оновлений перелік переважних умов можна згрупувати таким чином: а) за видом діяльності (тваринництво, зберігання); б) організаційні (СОК, малі та середні підприємства).

Третій ступінь відбору є факультативним та полягає в проведенні аукціону між претендентами у випадку, якщо є кілька осіб, що виявляють зацікавленість у придбанні певної техніки, але НАК «Укragenrolізинг» не має можливості задовольнити потреби всіх бажаних. Визначальним критерієм виграшу в аукціоні є пропонування найбільшого попереднього платежу. На нашу думку, такий підхід є демократичним, але переважно забезпечує інтереси НАК «Укragenrolізинг», а не аграріїв.

Умови надання підтримки можна стисло конкретизувати в таких аспектах: а) основна договірна конструкція – фінансовий лізинг; б) попередній платіж у розмірі не менше 10% вартості техніки; в) з подальшим переходом об'єкта у власність лізингоодержувача або без такого переходу; г) винагорода НАК «Укragenrolізинг» не зафіксована у твердому відсотку. У період 2003–2007 років розмір винагороди лізингодавця складав 10% річних, у 2007–2015 роках – 7% річних, а з 2015 року розмір винагороди за договором становить 50% облікової ставки НБУ (на момент його укладання) річних невідшкодованої вартості техніки. Прив'язка до облікової ставки НБУ стала вимушеним кроком, тому що саме всередині 2015 року облікова ставка НБУ сягала 30% та постійно змінювалася, тобто реальна вартість лізингових операцій була вищою та нестабільною. Станом на січень 2017 року [14] 50% облікової ставки НБУ складає ті ж 7%, які були передбачені в попередньому законодавстві.

Характеристика основних елементів правового механізму пільгового лізингу має доповнюватися дослідженням практики реалізації даної підтримки. За роки діяльності НАК «Укragenrolізинг» (з 2001 року) напрацьовано об'ємну судову практику, яка супроводжувала надання державної підтримки у сфері лізингу сільськогосподарської техніки. Аналіз судових матеріалів надає змогу сформулювати основні проблемні аспекти надання даного різновиду державної підтримки. Майже всі спори можна представити у вигляді трьох основних груп порушень:

1) *порушення графіку сплати лізингових платежів*. Відповідно до законодавства та договору це порушення тягне не лише штрафні санкції, але й відмову від договору та повернення техніки лізингодавцю. Причому правила досить жорсткі: запускає вказану процедуру прострочення чергового лізингового платежу більше ніж на 30 днів. Закон України «Про фінансовий лізинг» передбачає право лізингодавця відмовитися від договору лізингу та вимагати повернення предмета лізингу від лізингоодержувача в безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріуса [15]. Із цього приводу склалася цікава судова практика, яка вказує на принциповість дотримання черговості дій: відмова лізингодавця від договору лізингу повинна передувати в часі реалізації лізингодавцем права вимагати повернення предмета лізингу від лізингоодержувача [16];

2) *порушення вимог щодо страхування об'єкту лізингу*. Даний обов'язок лежить на лізингоодержувачі, який має укласти договір страхування техніки на користь лізингодавця впродовж 10 днів із моменту укладення основного договору. При цьому порушення відведеного строку автоматично тягне за собою відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 4% від вартості техніки, і навіть подальше укладення договору страхування не позбавляє необхідності сплатити цей штраф (див., наприклад, рішення [17; 18]);

3) *порушення умов експлуатації техніки*, в результаті чого за умов її повернення лізингодавцю встановлено зниження її вартості порівняно з розрахунковою. У такому випадку розмір збитків лізингодавця становить різницю між залишковою вартістю, розрахованою за графіком та ринковою (експертною) вартістю повернутої техніки (див., наприклад, рішення [19]).

Незважаючи на велику кількість безспірних переваг лізингу, які були детально проаналізовані та описані в спеціальній літературі [1; 2; 20; 21; 22; 23; 24; 25], його популярність у сфері АПК залишається незадовільною, особливо в умовах гострого дефіциту матеріально-технічного забезпечення у вітчизняному сільському господарстві. У НАК «Укragenrolizing» закладено потужний протекційний потенціал, який недостатньою мірою реалізовується. У результаті аналізу правового механізму державної підтримки у сфері лізингу, а також дослідження судової практики ми дійшли висновку, що протекціонізм має стати головною метою діяльності НАК «Укragenrolizing» порівняно з метою отримання прибутку. Із цієї позиції протекційний характер лізингової діяльності має реалізуватися в таких складових частинах:

1) *привабливість пропозиції* – тобто пріоритетом діяльності має бути розширення асортименту техніки на основі постійного моніторингу споживчого попиту;

2) *дешевизна та вигідність* – тобто встановлення мінімально необхідного проценту винагороди, спрямованого на забезпечення оптимізованої діяльності НАК «Укragenrolizing». Наразі лізингоодержувач оплачує, крім винагороди, (50% облікової ставки НБУ річних) також доставку техніки в розмірі 7% її вартості, хоча це не передбачено в законодавчих актах, що регулюють відносини у сфері пільгового лізингу. Якщо згадати ще обов'язок застрахувати об'єкт лізингу, то стає зрозуміло, що загальна вартість лізингу суттєво зростає, що знижує його протекційний характер та не сприяє підвищенню його популярності;

3) *доступність* – тобто максимально спрощений порядок участі в програмі пільгового лізингу. Зараз пакет документів, необхідних для первинного подання, складає близько 16 різних документів [26]. І це при тому, що звернення не гарантовано буде задоволене. З огляду на договірну природу даного виду державної підтримки, на наш погляд, цілком можливо обмежитися загальними документами особи та документами, що підтверджують відсутність негативних умов та наявність переважних. Було б зручно розробити автоматизовану систему спрощеного електронного подання заяв та пакету документів для первинного розгляду. Такий крок дозволив би, окрім іншого, оптимізувати структуру НАК «Укragenrolizing» та його діяльність;

4) *гнучкість* – тобто застосування індивідуального підходу, категоризації клієнтів [27], досягнення компромісних рішень щодо перегляду графіків сплати лізингових платежів тощо. При цьому гнучкість не повинна перетворюватися у всюдозволеність. Слабка система відповідальності за порушення умов договору лізингу в аналогічних правовідносинах у Білорусі призвела до масового ігнорування графіків та значних збитків із боку держави [28, с. 23]. Як справедливо відмічає А.С. Осадько, до встановлення санкцій, що застосовуються до лізингоодержувача в договорах лізингу, укладених у сфері сільського господарства (і особливо за участю держави), необхідно ставитися з особливою обережністю: стягнення санкцій понад сум заборгованих лізингових платежів не повинно призводити до значного погіршення фінансового положення сільськогосподарського товаровиробника і – як наслідок – до його банкрутства [1, с. 162].

Висновки. На основі проведеного дослідження можна сформулювати деякі висновки. По-перше, нормативно-правова база, що регулює державну підтримку у сфері сільськогосподарського лізингу, є вкрай заплутаною та несистематизованою. Так, одночасна дія двох Порядків 2003 та 2015 років призводить до їхнього паралельного і неоднакового регу-

лювання одних і тих самих правовідносин. По-друге, серед основних елементів правового механізму державної підтримки у сфері лізингу сільськогосподарської техніки слід виділити суб'єктів, об'єкти, критерії відбору отримувачів та умови її надання. Максимально широке коло суб'єктів отримання державної підтримки наразі не є оптимальним рішенням та вимагає перегляду. На нашу думку, пільгова лізингова підтримка має бути спрямована нині на сільськогосподарських товаровиробників (у розумінні ПК України), СОК та фізичних осіб – членів ОСГ. Похідним елементом відносно суб'єктного складу є об'єктна пропозиція. Вважаємо доцільним також надання в пільговий лізинг іноземної техніки, вітчизняних аналогів якої наразі немає. Триступенева система відбору лізингодержувачів полягає у відсутності негативних умов, застосуванні переважних критеріїв та, за необхідності, проведенні аукціону. Аналіз умов надання техніки в пільговий лізинг вказує на їх обтяжливий характер і втрачання протекційних ознак. Ця проблема ховається, в першу чергу, в значному зростанні вартості лізингу за рахунок оплати доставки, страхового полісу, супроводження договору тощо. Для підкреслення протекційного спрямування діяльності державних лізингових компаній має бути зроблено акцент на постійному підвищенні привабливості пропозицій, дешевизни та вигідності, доступності та гнучкості підтримки.

Масштабність та складність піднятої теми зумовлює той факт, що багато цікавих аспектів у рамках статті нами не було розкрито. У свою чергу, це вказує на широке поле для подальших наукових розвідок правових засад надання державної підтримки у сфері лізингу сільськогосподарської техніки.

Список використаних джерел:

1. Осадько А.С. Правове регулювання лізингових відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників : дис... 12.00.06 / А.С. Осадько. – Х., 2016. – 210 с.
2. Корнієнко Г.С. Правове регулювання матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників в умовах реформування АПК : автореф. дис... 12.00.06 / Г.С. Корнієнко. – Х., 2005. – 20 с.
3. Сокольська Т.В. Фінансове забезпечення сільськогосподарського виробництва / Т.В. Сокольська // Економіка та управління АПК. – 2014. – № 1. – С. 140–146.
4. Про порядок використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на придбання вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу та заходи за операціями фінансового лізингу : постанова Кабінету Міністрів України від 10. 12. 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – Ст. 168.
5. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для збільшення статутного капіталу Національної акціонерної компанії «Укргролізинг», для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу : постанова Кабінету Міністрів України від 16.0.2015 року // Офіційний вісник України. – 2015. – № 76. – Ст. 272.
6. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 58. – Ст. 90.
7. Про утворення Національної акціонерної компанії «Укргролізинг»: постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2001 року // Офіційний вісник України. – 2001. – № 15. – Ст. 80.
8. Осадько А.С. Правове регулювання лізингових відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників : автореф. дис... 12.00.06 / А.С. Осадько. – Х., 2016. – 20 с.
9. Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу : Закон України від 07.02.2002 року // ВВР. – 2002. – № 24. – Ст. 167.
10. Про затвердження Порядку визначення ступеня локалізації виробництва підприємствами вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу та встановлення показників ступеня локалізації виробництва тракторів та інших самохідних енергетичних за-

собів сільськогосподарського призначення, спеціальних автомобілів сільськогосподарського призначення, самохідних та причіпних комбайнів : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2013 року // Офіційний вісник України. – 2013. – № 40. – Ст. 226.

11. Лемишко Е.А. Проблемы бюджетного финансирования основного капитала сельского хозяйства Украины и пути их решения / Е.А. Лемишко // Вестник ГГТУИМ. П. О. Сухого. – 2015. – № 4. – С. 90–102.

12. Галушко В.О. Державне регулювання технічного переоснащення аграрної сфери на засадах фінансового лізингу : автореф. дис... 25.00.02 / В.О. Галушко. – Запоріжжя, 2009. – 22 с.

13. Про затвердження Положення про конкурсну комісію з питань визначення пріоритетів забезпечення основними фондами сільськогосподарських товаровиробників на умовах фінансового лізингу : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 14.08.2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 70. – Ст. 37.

14. Облікова ставка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647.

15. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.1997 року // ВВР. – 1998. – № 16. – Ст. 68.

16. Рішення Господарського суду м. Києва від 05.09.2016 року в справі № 910/6776/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/61137437>.

17. Рішення Господарського суду Київської області від 10.09.2015 року у справі № 911/3075/15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/51827558>.

18. Рішення Рівненського апеляційного господарського суду від 28.01.2015 року у справі № 924/1300/14 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42496398>.

19. Рішення Господарського суду м. Києва від 03.12.2013 року у справі № 906/1245/13 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35867197>.

20. Стативка А.Н. Новые виды договорных отношений с участием аграрных товаропроизводителей / А.Н. Стативка. – Х. : Право, 1999. – 121 с.

21. Єрмоленко В.М. Аграрне право України / В.М. Єрмоленко, О.В. Гафурова, М.В. Гребенюк ; за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

22. Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві / під ред. В.І. Семчик. – К. : Ін-т держави і права НАН України, 2001. – 216 с.

23. Барабаш А.Г. Правове регулювання лізингових відносин в Україні : автореф. дис... 12.00.04 / А.Г. Барабаш. – Донецьк, 2004. – 20 с.

24. Берлач Н. Шляхи вдосконалення державної політики в лізингових відносинах АПК України / Н. Берлач // Підприємництво, господарство, право. – 2009. – № 10. – С. 219–221.

25. Стойко О.Я. Стан і перспективи лізингу в аграрній галузі України / О.Я. Стойко // Продуктивність агропромислового виробництва : наук.-практ. зб. ст. – 2014. – № 26. – С. 19–26.

26. Офіційний сайт НАК «Укragenrolizing» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukragenrolizing.com.ua>.

27. Дудчик О.Ю. Оптимізація державного лізингу в аграрному секторі України / О.Ю. Дудчик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sworld.com.ua/konfer27/495.pdf.

28. Дроздов П.А. Государственный агролизинг. Проблемы и пути решения / П.А. Дроздов // Белорусское сельское хозяйство. – 2008. – № 12. – С. 22–25.

